

1. Referentie

Referentie	Siongers, J. (2001). Mogelijkheden en grenzen van de schoolse invloed op de burgerzin van jongeren. <i>Handboek Leerlingenbegeleiding</i> , 32, 35-48.
Taal	Nederlands
ISBN - ISSN	/
Publicatievorm	Tijdschriftartikel

2. Abstract

Dit artikel is gebaseerd op een onderzoek dat werd uitgevoerd tijdens het schooljaar 1996 – 1997. De auteur bekijkt de invloed van de school op de burgerschapsattitudes van leerlingen uit het zesde jaar secundair onderwijs (ASO, TSO en BSO). Vooreerst schetst de auteur enkele begrippen zoals waarden, waardevorming en burgerzin. Twee schoolse invloeden op de waarden van jongeren worden besproken. Ten eerste het participatieve karakter van de school en ten tweede de attitudes/waarden van leerkrachten. Zij benadrukt ook dat de school rekening moet houden met buitenschoolse invloeden op de burgerzin van jongeren.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Onderwijs, samenleving & politiek
Trefwoord(en)	Burgerschapsattitudes, burgerzin, democratie, participatie, socialisatiemilieu, waarden, waardevorming

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Jessy Siongers Onderzoeksgroep TOR Vakgroep Sociologie VUB Pleinlaan 2 1050 Elsene Tel: 02/ 629 20 24 Fax: 02/ 629 30 52 torgroep@vub.ac.be http://www.vub.ac.be/TOR

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Kunnen scholen hun leerlingen democratische burgerzin bijbrengen? Zoja, welke schoolkenmerken hebben een gunstige invloed op maatschappelijk wenselijk geachte attitudes en waarden?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	Er wordt gebruik gemaakt van een kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethode. De 63 Vlaamse scholen werden volgens een getrapte toevallige streekproef geselecteerd. Er
--------------------	---

	werd rekening gehouden met de werkelijke verdelingen van scholen over de netten in Vlaanderen, de vijf provincies en met de spreiding van onderwijsvormen van de scholen. Men bevroeg leerlingen en leerkrachten uit het zesde leerjaar secundair onderwijs via schriftelijke enquêtes. Daarnaast werden tevens face-to-face interviews van directies en leerkrachten afgenomen.
Onderzochte groep	63 scholen in Vlaanderen werkten mee aan het onderzoek. 4 722 leerlingen uit het zesde jaar secundair onderwijs (ASO, TSO en BSO) werden schriftelijk bevestigd. Leerlingen uit het BuSO werden niet ondervraagd. Tevens werden 10 leerkrachten en de directie op elke school mondeling geïnterviewd.
Bereik	Regionaal (Vlaanderen)

7. Resultaten

Buitenschoolse invloeden op de burgerzin van jongeren (meestal geen rechtreekse invloed)	Jongeren zijn niet waarde-loos! Invloeden: 1) Persoonsgebonden factoren en gezinskenmerken (kleine invloeden) - Verschil tussen jongens en meisjes. Meisjes zijn verdraagzamer tov andere culturen, minder individualistisch en meer solidair. Jongens zijn dan weer minder politiek machteloos. - Etnische achtergrond. Allochtonen zijn minder etnocentrisch dan autochtonen. - Sociaal-economische positie van het gezin. Kinderen waarvan ouders hoger staan op de socio-economische ladder, zijn meer gekant tegen het hard optreden tegenover misdadigers. Des te hoger het beroepsprestige van de ouders, des te minder voelen hun kinderen zich machteloos inzake politiek. - Relatie van de jongere met ouders. Een goede relatie leidt tot het zich minder machteloos voelen inzake politiek. 2) Levensbeschouwing - Er is een duidelijk verschil tussen levensbeschouwelijk onverschilligen en de anderen (christelijken, moslims, vrijzinnigen, maar ook ongelovigen). De laatsten zijn verdraagzamer tegenover verschillende culturen, terwijl de eerste groep zich machteloos voelt inzake politiek en voor een harde aanpak van misdadigers is. 3) Media- en smaakculturen Media- en smaakculturen hangen samen met waarden. Hier speelt de invloed van jongeren- en subculturen (de zogenaamde peer group) een rol. Jongeren die opteren voor de zogenaamde populaire cultuur (VTM, de Joepi,...) tonen minder burgerzin dan jongeren met voorkeuren voor informatieve of kritische media (TV 1, Knack,...) De eerste groep jongeren blijken meer etnocentrisch ingesteld, kiezen meer voor een harde aanpak van misdadigers en voelen zich politiek machtelozer. Jongeren die naar jazz, klassieke muziek, wereldmuziek,... luisteren, getuigen van meer burgerzin en hebben minder een voorkeur voor de harde aanpak. Jongeren die entertainment opzoeken (tien om te zien, soaps,...) scoren negatief op de burgerschapsattitudes. 4) Participatie van het verenigingsleven Er blijkt een positieve relatie te zijn tussen participatie en een meer democratische ingesteldheid. De aard van de vereniging is van cruciaal belang. Leden van een sociale vereniging (wereldwinkel, vredesbeweging,...) of jeugdvereniging (jeugdbeweging, jeugdhuis,...) voelen zich minder machteloos, minder individualistisch, meer solidair en zijn minder te vinden voor de harde repressie. Bij lidmaatschap van een vrijetijdsbeweging tempert men enkel het individualisme. Lidmaatschap van sportverenigingen heeft geen invloed op de burgerzin.
Schoolse invloeden	1) Het democratische participatieve karakter van de school De aard van de participatie is doorslaggevend. De school moet mogelijkheden geven tot participatie zowel formeel als informeel. De leerlingenraad is een mooi voorbeeld van een formeel oefenbad voor participatie. Wie zich hierin actief en regelmatig inzet, voelt zich minder machteloos inzake politiek, is gekant tegen een harde aanpak tegenover misdadigers en heeft een tolerante houding. Ook kan de school participatie organiseren buiten de schooluren waar de leerlingen vrijblijvend aan kunnen deelnemen: culturele, sociale en sportieve extracurriculaire activiteiten. Enkel het sportieve blijkt geen effect te hebben op burgerschapsattitudes van leerlingen. 2) De attitudes en waarden van leerkrachten De leerkrachten hebben een soort voorbeeldfunctie en beïnvloeden de leerlingen op twee manieren. Ten eerste brengen ze de waarden expliciet over. Ten tweede worden de attitudes

	van leerlingen ook onbewust beïnvloed. Bv. een racistische leerkracht beïnvloedt de attitudes van leerlingen tegenover allochtonen.
--	---

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

Elchardus, M., Kavadias, D. & Siongers, J. (1998). *Hebben scholen een invloed op de waarden van jongeren? Een empirisch onderzoek naar de doeltreffendheid van waardevorming in het secundair onderwijs*. Onuitgegeven onderzoeksrapport, VUB, ESP, Vakgroep Sociologie.

9. Beleidsaanbevelingen

Ja

10. Samenvatting

In onze huidige samenleving merken we meer aandacht voor sociale competenties, alsook voor maatschappelijke betrokkenheid. Waardevorming en opvoeden tot democratisch burgerschap moet in het pedagogisch discours worden opgenomen.

In dit artikel wordt gekeken naar de mogelijke invloed van het onderwijs op burgerschapsattitudes van leerlingen. Men stelt zich ook de vraag hoe de school kan bijdragen aan waardevorming. Men gaat kijken naar schoolkenmerken die de gewenste attitudes bijbrengen aan leerlingen.

In deze bijdrage worden de resultaten gebundeld van een aantal technische analyses uit een onderzoek gevoerd tijdens het schooljaar 1996-1997. Daarin werden 4.722 leerlingen uit het zesde jaar secundair onderwijs (ASO, TSO en BSO) schriftelijk ondervraagd. Er werd rekening gehouden met de verdeling van scholen in Vlaanderen over netten, provincies en met de spreiding van onderwijsvormen om een representatief beeld van het Vlaamse onderwijs weer te geven. Daarnaast werden ook leerkrachten en directies zowel mondeling als schriftelijk bevraagd.

Alvorens de auteur ons meeneemt doorheen de antwoorden op de onderzoeksvragen, probeert zij de begrippen waarden, waardevorming en burgerszin te definiëren. Hierbij stoot zij op het inzicht dat jongeren niet waardeloos zijn. Daarom moet men naast de werkelijke invloed van de school op de waarden van de leerlingen rekening houden met de buitenschoolse invloeden. Elke leerling wordt beïnvloed door zijn eigen persoonlijke kenmerken en is verbonden met verschillende andere socialisatiekanalen. Het gezin waar men opgroeit heeft een heel grote impact op de jongere. Vervolgens mag men de invloed van de media- en smakkcultuur niet onderschatten bij deze leeftijdsgroep. Onrechtstreeks kan de school, mits een betere kennis van de leefwereld en subculturen van jongeren, daar een invloed op hebben. Ook de eigen geloofsovertuiging blijkt van belang als men over waardevorming spreekt. Participatie aan het verenigingsleven heeft een positieve relatie met het democratisch burgerschap. De school zou deze participatie dan ook kunnen stimuleren.

Na een uiteenzetting van deze onrechtstreekse invloeden belandt de auteur bij de eigenlijke onderzoeksvraag: de invloed van de school op de burgerzin van hun leerlingen. Twee schoolkenmerken hebben een invloed hebben op de waardeoverdracht naar jongeren toe:

1) Het democratische participatieve karakter van de school

De school moet mogelijkheden geven tot participatie vanuit de stelling dat betrokkenheid goed burgerschap in de hand werkt. De aanwezigheid van een leerlingenraad (formeel oefenbad) kan racistische houdingen afremmen. Deelnemen is echter niet genoeg. Ook de aard van de activiteit waaraan men deelneemt en hoe men deelneemt is van belang. De school kan activiteiten organiseren buiten de schooluren waar de leerlingen vrijblijvend aan kunnen deelnemen: culturele, sociale en sportieve. Enkel de sportieve blijken geen effect te hebben op burgerschapsattitudes van leerlingen.

2) De attitudes en waarden van leerkrachten

Houdingen van leerkrachten beïnvloeden expliciet en impliciet de houdingen van de leerlingen. Als leerkrachten zich ethocentrischer opstellen, doen ook hun leerlingen dat. Dit verborgen curriculum is belangrijker dan de formele curricula.

Dit onderzoek toetste ook de relevantie van een uitgebreide reeks kenmerken van scholen en van de schoolomgeving. Vele daarvan blijken geen rechtstreekse invloed te hebben op de onderzochte waarden en opvattingen. Het is wel opvallend dat de invloed van het formele curriculum afwezig is.

In dit artikel wordt besloten dat scholen daadwerkelijk aan waardevorming kunnen doen en dat men goede en slechte praktijken kan onderscheiden. Scholen moeten bewust omgaan met de invloed van het onderwijzend personeel alsook met de kwaliteit van leerlingenparticipatie.